

Серія «Життя як проект»

Соколов В. О.

С 59 Як виховати не зашкодивши. / В. О. Соколов, С. Б. Пожарова — Х. : Вид. група «Основа», 2018. — 240 с. : іл. — (Серія «Життя як проект»).

ISBN 978-617-00-3283-6

«Хотів як краще — вийшло як завжди» — це не вирок. Це прогнозований результат тих, хто не хоче, лінується, не вміє і не вважає за потрібне вчитися правильно формувати бажане майбутнє для своїх дітей. Тих, хто складає з себе відповідальність, звинувачуючи обставини, оточення, «гени» і «карму». Це результат не батьків, а шкідників — собі і своїм дітям.

Ця книга — шанс. У першу чергу — для дітей. Вони не можуть вплинути на ваш вибір бути батьками або шкідниками, але від них безпосередньо залежить їхнє доросле майбутнє.

Ця книга — набір практичних інструментів для тих батьків, які мають багато особистих інтересів, хочуть реалізуватися в різних сферах свого життя так, щоб це було не на шкоду стосункам з дітьми і їхньому майбутньому. Книга для тих, кому важливий результат у кожній справі і здоровий глузд у кожному підході.

УДК 379.8

Від авторів

Виховання дітей — це постійний вибір. Щодня батьки вибирають, як поводитись: дати чи не дати, ще рано чи вже час, дозволити чи заборонити, зробити за дитину чи почекати, поки зробить сама; чим годувати, у що одягнути, куди повести, про що розповісти, чого навчати, з ким дозволити спілкуватися.

Для більшості людей цей вибір є непомітним і неусвідомленим, а через це — не контрольованим і не керованим.

У кожного вибору є наслідки, які обов'язково проявляться в майбутньому. Це закон.

Називатимемо речі своїми іменами: «Хотів як краще — вийшло як завжди» — це не діагноз і не вирок. Це прогнозований результат, що його отримують батьки, які не вміють, не бажають, лінуються, не вважають за потрібне вчитися помічати свій вибір і брати за нього відповідальність; батьки, які віддають на волю випадку (оточення, обставин) формування майбутнього своїх дітей.

Ми називаємо таких батьків шкідниками. Шкідниками своїм дітям і собі.

Вважаєте себе хорошими батьками і думаєте, що вас це не стосується? Пропонуємо прочитати книгу і перевірити, у першу чергу для себе, чи так це насправді.

Ця книга не «іспит на шкідництво». Такий «іспит» у певний період вам і вашим дітям влаштує життя. Біда в тому, що тоді буде складно (подеколи — запізно!) змінити що-небудь.

Ця книга — шанс. У першу чергу — для ваших дітей. Вони не можуть вплинути на ваш вибір бути батьками чи шкідниками, але від них безпосередньо залежить їхнє доросле майбутнє.

Ми не намагалися створити книгу, зручну і зрозумілу для всіх. Передусім ми спиралися на здоровий глузд і практичність. Тому попереджаємо відразу: ця книга не для всіх.

Її НЕ слід читати батькам, для кого народження дітей:

- єдина місія і сенс життя;
- головний «борг і хрест»;
- «дар зверху» (хто вважає, що стосунки «батьки — діти» складуться самі по собі, головне — любити дитину);
- супроводжується рішенням цілком присвятити дітям себе і своє життя.

З огляду на наш досвід, цю книгу оцінять належним чином батьки:

- які мають багато особистих інтересів, хочуть реалізуватися в різних сферах свого життя (чи якійсь конкретній, наприклад у бізнесі) так, щоб це не зашкодило стосункам із дітьми і їхньому майбутньому;

- які обмежені в часі на виховання дітей і шукають способи оптимально поєднати свої інтереси, своє життя і виховання, інтереси, життя своїх дітей;
- практичними, «земними» і конкретними, для яких важливий результат у кожній справі і здоровий глузд — у кожному підході.

Ми глибоко переконані в тому, що в житті дітей має бути місце спонтанності, грі, витівкам, примхам, безпосередності. Адже це засоби і способи, за допомогою яких дитина пізнає світ, які роблять дитинство найпрекраснішою і багато в чому неповторною порою життя.

Неправильно думати, що ця книга, демонструючи практичний підхід, виключає пустощі, веселощі, безпечність, імпровізацію. Неправильно думати, що наш підхід — це тільки раціоналізм у всьому, що пов'язано з дітьми.

Радійте дітям, радуйте дітей, отримуйте задоволення від щастя бути батьками щохвилини, адже це воістину прекрасно!

Книга запропонує вам набір допоміжних робочих інструментів, для того щоб:

- не йти в ілюзії, а спостерігати все «як є насправді», мати можливість вчасно коригувати;
- ненароком не перейти тонку грань між батьками і шкідниками;
- коли діти виростуть, їм було легше «знайти себе» в дорослому житті, а вам — спокійніше і радісніше за їхнє майбутнє.

З повагою, автори Соколов Вадим і Пожарова Світлана

Розділ 1

**Навіщо
нам діти?**

<<Квіти життя>> чи інструменти для розв'язування своїх завдань

Питання, які ми хочемо одразу поставити вам, звучать так: «Навіщо нам діти? Чому люди народжують дітей?».

Розділимо факт появи дитини в сім'ї на дві прості категорії:

- планували;
- не планували.

Якщо планували, то у зв'язку з чим?

Ось як найчастіше відповідають батьки:

- «Як усі» — у нашого оточення вже є діти, отже, і нам потрібно мати.
- Проявити себе, виконати свій борг, щоб «не було тяжко боляче за безцільно прожиті роки».
- Вік переконає — нам вже стільки-то років, отже, час мати дітей.
- Щоб стати по-справжньому дорослими.

- Дітей має бути двоє/троє — «одна дитина в сім'ї — не дитина».
- Прив'язати чоловіка, щоб не пішов до іншої (тепер точно нікуди не подінеться).
- Оскільки тепер я мати його дитини, чоловік повинен утримувати нас.
- Щоб не виходити на роботу.
- Щоб не звільнили з роботи.
- Бабусі/дідусі хочуть онуків.
- Для розв'язання матеріальних питань: отримувати виплати (чи бабусі/дідусі тепер точно нас фінансуватимуть, бо вони хотіли онуків).
- Бути при справі, дбати про когось.
- Зміцнити стосунки.
- Для продовження роду.
- Для переспрямування енергії, щоб не «загнати» себе в роботу.
- Лікарі порадили («переродити» хворобу на ранній стадії) тощо.

Інакше кажучи, **дитина завжди з'являється на світ як інструмент розв'язання якоїсь проблеми, досягнення мети.**

Народження малюка розв'язує, перекриває, відкладає на деякий час певний аспект завдань. Ось малюк з'явився, він є, і завдання розв'язалося: тепер ми «як усі», «продовжили рід», «чоловік нікуди не подінеться», «завжди маю справи».

Те, що буде далі, часто виявляється вторинним щодо самого факту народження дитини і розв'язання поточної задачі. «Не ми ж перші. У всіх якось складалося, і в нас складеться!» — так міркують більшість батьків.

Приклад з практики

На прийомі мама півторарічної дівчинки. Її чоловік походить з дуже забезпеченої сім'ї.

«Психологи потрібно говорити все, як є. То я завжди хотіла вийти заміж за мільйонера. Я спеціально вступила до «такого» вишу, спілкувалася в «таких» компаніях, у першу чергу оцінювала всіх претендентів з позиції «той — не той» і ніколи не витратила свій час на «неперспективних».

І я знайшла того, кого шукала. Але з однією приміткою: мільйонер не він, а його батьки. Зате він єдиний спадкоємець, тож це питання часу! Його батьки були категорично проти наших стосунків, вважали, що я не пара їхньому синові. Але я завагітніла, і вони поступилися.

Ви не думайте нічого поганого, я люблю свого чоловіка! У нас зростає донька. Нам віддали чудову квартиру і видають пристойні щомісячні кошти «на витрати». Але... Тепер моє життя перетворилося на справжнє пекло! Свекруха приходить до моєї (!) оселі о будь-якій годині і без попередження. Вона контролює, як живуть її син й онучка, що є в нашому холодильнику, як складені речі в шафі, у що я вдягаюся, із ким спілкуюся, де буваю!.. Я спробувала сказати, що це наше життя, самі все вирішимо. І отримала відповідь: «Тебе до нашої сім'ї ніхто не кликав. Якщо не приймаєш правила, можеш бути вільна. Тільки май на увазі: онуку я не

віддам нікому! Вона вже частина нас. Сподіваюся, ти розумієш, що в нас вистачить на це сил і впливу. Ось і думай».

... Чоловік заклопотаний своїми справами і не хоче втручатися. Говорить: «Сама знаходи спільну мову з моєю мамою». Я боюся і за себе, і за дитину! Допоможіть...».

Так, шановний читачу, ми навмисне вибрали такий яскравий приклад. І питання не лише в тому, що «хто платить, той і музику замовляє». Цей приклад демонструє, що дитина насправді розв'язує своїм народженням низку завдань, проте... неминуче виникають нові. Поміж них — і завдання, що стосуються самої дитини. Зверніть увагу, бо це насправді важливо!

Діти не народжуються «просто так».
Якщо їх поява заважає розв'язанню завдань і досягненню цілей, діти НЕ з'являться.

Навіть коли людина говорить «так вийшло», не слід забувати про величезну кількість способів запобігти цьому. Ми ж дорослі люди і живемо у сучасному світі. Якщо людина не використала цих способів, отже, вона вже знає, для досягнення якої мети і розв'язання якого завдання потрібна дитина.

Звичайно, можна не усвідомлювати цього. Можна не хотіти зізнатися в цьому вголос. Але ж ніхто на цьому й не наполягає!

Практичне завдання

Про себе, для себе, просто зараз поміркуйте і подумки дайте відповідь: для розв'язання якого завдання з'явилася ваша дитина (діти)? Які завдання розв'язували, яких цілей досягали ви (усвідомлено чи ні), коли зважилися народити дитину?

ВИСНОВОК: діти — це інструмент розв'язання завдання, досягнення мети.

Усвідомлюємо ми чи ні, що дитина — це інструмент для розв'язання якогось завдання, досягнення мети, насправді не має значення. Важливо інше: **яке** це завдання, **яка** мета?

Візьмемо до уваги те, що мети досягають, а завдання розв'язують.

Зважаючи на це, дістанемо:

- **короткострокові завдання** — такі, що розв'язуються самим фактом народження і наявності дитини:
  - увага і допомога від близьких (чоловіка, старших дітей, батьків);
  - емоції від взаємодії з дитиною (запах, відчуття, новизна тощо);
  - певні кошти (допомога при народженні, подарунки);

- порятунок, спокій (дивлюся на цю дитинку, вона є, і тепер точно чоловік не наважиться піти до іншої; не виженуть з квартири за несплату; не потрібно шукати роботу, оточенню зрозуміло, чому я вдома, тощо);
- **довгострокові цілі** — те, чого ми чекаємо від дитини в довгостроковій перспективі, на роки і десятиліття вперед: щоб зростала здорова, красива, успішна і все було добре.

Розгляньмо детально.

Короткострокові завдання розв'язує власне факт появи дитини. Додатково нічого начебто й не треба робити.

Які з вищенаведених завдань можна вважати короткостроковими?

- Отримати матеріальну допомогу — «дитячі виплати»;
- вийти заміж;
- зміцнити стосунки, уникнути розлучення;
- розв'язати медичну проблему;
- бабусі хочуть онуків;
- «подорослішати»;
- щоб бути, як усі;
- для продовження роду;
- щоб не шукати роботу (є очевидна «причина» залишатися вдома).

Щодо факту народження дитини найчастіше домінують короткострокові завдання. Вони, якщо ви помітили, ближчі за часом, більш зрозумілі і конкретні.